

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»**

МАТЕРІАЛИ

**XIV Всеукраїнської інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і
молодих учених**

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

ОДЕСА-2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»**

**кафедра філософських і соціологічних студій та
соціокультурних практик**

М А Т Е Р І А Л И

**XIV Всеукраїнської інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і
молодих учених**

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

(Одеса, 23-24 квітня 2026 року)

Одеса -2026

УДК: 37+316.61

Освіта та соціалізація особистості. *XIV Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених* (Одеса, 23-24 квітня 2026 р.) 104 с.

Рецензенти:

Єременко Олександр Михайлович – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Національного університету «Одеська юридична академія»

Юшкевич Юлія Сергіївна – кандидат філософських наук, старший викладач кафедри філософії, історії та політології Одеського національного економічного університету

Збірник матеріалів Всеукраїнської інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Освіта та соціалізація особистості» вміщує матеріали, які досліджують освіту XXI століття, інновації та перспективи розвитку; стан та проблеми реформування системи української освіти; філософію освіти перед викликами сучасності; молодь в освітньому просторі: механізми соціалізації та самореалізації; соціальну адаптацію особистості в умовах суспільних трансформацій; ціннісні орієнтири та культурні практики особистості в українському суспільстві та розглядаються девіації та суспільні рухи у соціальному просторі сучасної України. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, здобувачів освіти.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», протокол № 14 від 28 травня 2026 р.

«Освіта та соціалізація особистості»

23-24 квітня 2026 року

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова:

А. В. Красножон – ректор Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор історичних наук, професор.

Заступники голови:

Койчева Тетяна Іванівна – в.о першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор педагогічних наук, професор.

Музиченко Ганна В'ячеславівна – проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор політичних наук, професор.

Борінштейн Євген Русланович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Члени оргкомітету:

Лісєнко Олена Василівна – доктор соціологічних наук, професор кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Петінова Оксана Борисівна – доктор філософських наук, професор кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Атаманюк Зоя Миколаївна – доктор філософських наук, професор кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

4. Nussbaum M. Not for Profit: Why Democracy Needs the Humanities. Princeton: Princeton University Press, 2010. 158 p.
5. Robinson K., Aronica L. Creative Schools: The Grassroots Revolution That's Transforming Education. New York: Viking, 2015. 320 p.
6. Горбунова Л. С. Трансформативна освіта у добу глобальних змін. *Філософія освіти*. 2013. № 1–2 (12). С. 33–66.
7. Кремень В. Г. Філософія освіти XXI століття. *Педагогіка і психологія*. 2003. № 1. С. 6–15.
8. Пролєєв С. В. Метаморфози освіти у сучасному світі. *Філософія освіти*. 2012. № 1–2 (11). С. 6–19.

Поплавська Тетяна, доктор філософії, доцент кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»,

Барков Степан, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ОНП Філософія, кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського, вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ІНФОРМАЦІЙНИЙ ХАОС

Ми живемо в епоху, яку Оксфордський словник у 2016 році назвав «постправдою» (post-truth) - часом, коли емоційні апеляції та особисті переконання впливають на формування суспільної думки більше, ніж об'єктивні факти. Соціальні мережі, алгоритмічні «бульбашки», фейкові новини і цілеспрямована дезінформація стали реаліями, з якими щодня стикається кожна людина. В умовах цього інформаційного хаосу освіта постає перед принциповим питанням: що є її головним завданням?

Відповідь, яку дає філософія освіти, звучить дедалі переконливіше: не передача готових знань, а формування здатності мислити критично, тобто перевіряти, аналізувати, ставити під сумнів і самостійно оцінювати інформацію. Критичне мислення перестає бути лише педагогічною методикою і стає екзистенційною та громадянською необхідністю.

Філософські витoki критичного мислення в освіті.

Ідея критичного мислення як основи освіти сягає своїм корінням сократівської традиції. Метод Сократа - діалектичне дослідження через запитання і сумнів і є, по суті, першою педагогічною моделлю критичного мислення в європейській культурі. Сократ не передавав знання, він спонукав співрозмовника самостійно дійти до істини через руйнування хибних переконань.

У ХХ столітті ця традиція отримала потужний розвиток у критичній теорії Франкфуртської школи. Теодор Адорно і Макс Горкгаймер у праці «Діалектика Просвітництва» (1947) показали, що розум сам по собі не є гарантією свободи - він може бути інструментом маніпуляції та панування.

Звідси випливає педагогічний висновок: освіта має навчати не просто мислити, а мислити про мислення, тобто рефлексувати над власними пізнавальними процесами та їхніми соціальними умовами[1].

Американський філософ Джон Дьюї у праці «How We Think» (1910) розробив концепцію рефлексивного мислення як основи прогресивної освіти. На його думку, справжнє мислення починається з проблемної ситуації, з відчуття утруднення, невизначеності, яке спонукає людину досліджувати, перевіряти гіпотези і будувати обґрунтовані висновки[2]. Цей підхід є надзвичайно актуальним сьогодні, коли інформаційний надлишок створює постійну когнітивну невизначеність.

Постправа і виклики для сучасної освіти.

Феномен постправи є не просто медійним явищем, він має глибокі епістемологічні корені. Американський дослідник Лі Макінтайр у книзі «Post-Truth» (2018) доводить, що постправа є наслідком кількох взаємопов'язаних процесів: релятивізації науки, розростання соціальних мереж, які винагороджують емоційний контент, та цілеспрямованої атаки на саму ідею об'єктивної реальності[5]. В умовах збройного конфлікту, який переживає Україна, ці механізми посилюються пропагандою і інформаційною війною.

Канадська дослідниця Рената Шлезінгер, аналізуючи вплив цифрових медіа на молодь, констатує: сучасні учні споживають інформацію швидко, фрагментарно і переважно через емоційно заряджений контент соціальних мереж. Здатність до глибокого, повільного, аналітичного читання, яку традиційно формувала освіта, системно деградує. Це означає, що школа і університет стоять перед завданням не просто навчити «читати новини», а відновити саму культуру вдумливого мислення.

Вітчизняний дослідник Марія Култаєва, аналізуючи стан сучасної освіти в Україні, наголошує: «Без розвитку критичного мислення освіта стає знаряддям маніпуляції, а не звільнення»[6]. В контексті деокупації та відновлення країни формування громадян, здатних самостійно мислити і протистояти пропаганді, набуває характеру стратегічної державної необхідності.

Критична педагогіка: від теорії до практики.

Найбільш розробленою педагогічною концепцією, що ставить критичне мислення в центр освітнього процесу, є критична педагогіка бразильського мислителя Пауло Фрейре. У своїй програмній праці «Педагогіка пригноблених» (1968) він протиставив «банківській» моделі освіти, де вчитель «вкладає» знання в пасивного учня, діалогічну педагогіку, що базується на проблемному аналізі реальності і спільному пошуку знання[3].

Фрейре стверджував, що справжня освіта є актом пізнання, а не передачі інформації. Людина, яка навчилася критично читати свою реальність, «читати світ», а не лише «читати слова», здатна діяти як свідомий суб'єкт історії, а не її об'єкт. Ця ідея набуває особливої ваги в умовах інформаційної війни, де здатність «читати» медіапростір критично є буквально питанням виживання.

Сучасні дослідники розвивають ідеї Фрейре в напрямі медіаграмотності. Генрі Жиру наполягає, що медіаграмотність має стати центральним елементом демократичної освіти: «Студенти мають навчитися не просто декодувати медіаповідомлення, але й розуміти владні відносини, які їх виробляють»[4]. Це

означає розширення поняття «грамотності» далеко за межі вміння читати й писати.

Критичне мислення в українській освіті: виклики і перспективи

Реформа Нової української школи задекларувала критичне мислення як одну з ключових компетентностей учня. Це важливий крок. Однак між декларацією і реальною педагогічною практикою існує значна прірва. Формування критичного мислення неможливе в умовах авторитарної педагогіки, де вчитель є єдиним джерелом істини, а учень лише пасивним реципієнтом.

Як зазначає педагог і публіцист Олексій Панич, «навчити критично мислити може лише той учитель, який сам мислить критично і не боїться поставити під сумнів власні переконання перед класом»[7]. Це вимагає глибокої трансформації не лише навчальних програм, але й педагогічної культури, системи підготовки вчителів і самого розуміння того, що таке авторитет у навчальному процесі.

Особливим контекстом для України є необхідність протистояти російській пропаганді та дезінформації. Медіаграмотність і критичне мислення тут набувають характеру інструментів національної безпеки. Це унікальна можливість перетворити освітню реформу на реальний суспільний проект, де формування критично мислячого громадянина збігається з інтересами державної безпеки і демократичного розвитку.

Висновки

Інформаційний хаос епохи постправди ставить перед освітою принципове завдання: перестати бути системою трансляції знань і стати простором формування критично мислячих суб'єктів. Філософська традиція - від Сократа до Фрейре - дає для цього потужне теоретичне підґрунтя. Сучасні виклики - від алгоритмічних маніпуляцій до інформаційних воєн - надають цьому завданню невідкладного характеру.

Для України формування культури критичного мислення є водночас педагогічною, громадянською і безпековою необхідністю. Освіта, яка виховує людей, здатних мислити самостійно, перевіряти інформацію і протистояти маніпуляціям, це найнадійніший фундамент вільного і стійкого суспільства.

Список використаних джерел

1. Adorno T., Horkheimer M. *Dialektik der Aufklärung*. Amsterdam: Querido, 1947. 258 S.
2. Dewey J. *How We Think*. Boston: D. C. Heath, 1910. 224 p.
3. Freire P. *Pedagogy of the Oppressed*. New York: Herder and Herder, 1970. 186 p.
4. Giroux H. A. *On Critical Pedagogy*. New York: Continuum, 2011. 199 p.
5. McIntyre L. *Post-Truth*. Cambridge: MIT Press, 2018. 218 p.
6. Kultaieva M. *Philosophie der Bildung in der Ukraine: Suche nach Orientierungen*. *Pädagogische Rundschau*. 2017. Nr. 3-4. S. 389–404.
7. Панич О. Критичне мислення як педагогічна і громадянська практика. *Філософія освіти*. 2020. № 1 (26). С. 112–128.

МІЖ ЗБЕРЕЖЕННЯМ КОРЕНІВ І ВІДКРИТІСТЮ ДО ІНШОГО	
<i>Поплавська Тетяна, Кара Маріна</i>	77
ОСВІТА І ДЕМОКРАТІЯ: ВИХОВАННЯ АКТИВНОГО ГРОМАДЯНИНА	
<i>Поплавська Тетяна, Стойкова Марина</i>	80
КРИЗА СЕНСУ ОСВІТИ	
<i>Поплавська Тетяна, Барков Степан</i>	82
КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ІНФОРМАЦІЙНИЙ ХАОС	
<i>Роман Вікторія Олександрівна, Петінова Оксана Борисівна</i>	85
ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ВЛАДИ, ПОЛІТИКИ ТА ПРАВА У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ СУСПІЛЬНИХ ЗМІН	
<i>Семко Яна Сергіївна</i>	88
ТРАНСВЕРСАЛЬНА ВЗАЄМОДІЯ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	
<i>Стойкова Марина</i>	91
СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	
<i>Філіпчук В'ячеслав</i>	92
ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ В УМОВАХ СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ І ПЕДАГОГІЧНИЙ ВИМІРИ	
<i>Фомюк Крістіна Віталіївна, Атаманюк Зоя Миколаївна</i>	95
ПОНЯТТЯ ВЛАДИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗДІЙСНЕННЯ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	
<i>Хомяк Катерина, Оксютович Марина</i>	97
РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА У ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ	
<i>Шавловська Віолетта Едуардівна, Атаманюк Зоя Миколаївна</i>	99
ЧОМУ ПОТРІБНО ВИВЧАТИ ФІЛОСОФІЮ?	
Зміст	101

Збірник матеріалів

XIV Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених

«ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ»

(Одеса, 23-24 квітня 2026 року)

Адреса редакції:

Україна, 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26, каб. 73 Тел.:
(0482) 732-09-52